

Περιοδικό Ριννα
Αύγουστος 1974

AΣ 1.44

ΕΡΗΝΗ ΚΥΠΡΟ ΤΗΝ ΑΒΡΥΓΗΝ... ΤΗΝ ΜΑΚΑΡΙΑ ΤΗ ΓΗ
"Ελλης Παλιούδου.

" Ήδη ραδιοφωνικό Ίδρυμα Κύπρου. Ξεκινάει αποκαταστάσεις επαφής συγγενών. Κατάλογος υπ' αριθμόν επτακόσια δέκα όκτώ. Η Μαρία Κυριάκου από το Κάτω Βαρόσι, πληροφορεί τον σύζυγο της ότι είναι καλά και βρίσκεται στην Ορμήςεια. Ο Γιάννης Σωτηρίου, από την Καρύνεια παρακαλείται να επικοινωνήσει με την οικογένεια του, στο όνομα Αχνας. Αναζητείται ο Γεώργιος Κωνσταντίνου, από το Δίκωμο. Ήθελε για τελευταία φορά. Ο όρμος από τη Λεμεσό στη Λάρνακα, ένας από τους λιγούς που απέμειναν άνοιχτοί, βαρυσφορτωμένος με αυτοκίνητα όλων των λογών. Αυτοκίνητα που μεταφέρουν ανθρώπους ξεριζωμένους, αστυισμένους, ανθρώπους που από τη μία μέρα στην άλλη χάσαν όλο, και βαδίζουν στα τυφλά, σ' ένα μίλλον άγνωστο και άβυσσικό, μια γωνιά να ξεποστύσουν τα κρυφά τους κορμιά σήμερα...

" Και τώρα πρέπει ν' αφήσουμε πίσω μας
το αίμα της ψυχής μας, της ανθρωπιάς μας
Νά τ' αφήσουμε να πήξει στις γούβες του όρμου
να τ' αφήσουμε να γίνεται μια ξεχασμένη κόκκινη λάσπη "

Ο ποιητής, σμίγει τη φωνή του κλάκλακλα με την άπεγνωσμένη κραυγή όλων εκείνων που αναζητούν μέσα σ' αυτά τα συντρίμια τους αγαπημένους τους, να μοιραστούν μαζί τους το κομμάτι το φως και την εσφουδισμένη έλπίδα. Ήθελε για τελευταία φορά στον Παχάμμο. Παρακαλείται όποιος γνωρίζει κάτι γ' αυτόν ν' απευθυνθεί στο τηλέφωνο.....

ή κατ' έθεσαν με τη γυναίκα του και τα παιδιά του στον προσφυγικό καταυλισμό της Ευλακίου. Η Σωτηρόδρα Χριστού από την Λάρνακα πληροφορεί τους συγγενείς της ότι βρίσκεται με το παιδί της στη Λάρνακα, τηλέφωνο..... Ο σύζυγος της είναι άχράλωτος.

Η έπαρχία Λάρνακας, σαν ή πιο κοντινή στις περιοχές της τουρκικής εισβολής, δέχθηκε τα πιο μεγάλα κύματα της προσφυγιάς. Άνοιξαν φιλόξενα τα σπίτια, δέχθηκαν τα ξεριζωμένα αδέρφια, ξεχειλήσαν από τους ξεκληρισμένους. Ήχησαν ατέλειωτες όμως οι θλιβερές πορείες των προσφύγων που κατέβαιναν με κάθε μεταφορικό μέσο, συχνά και χωρηνάνα, και που χώρος να τους βολέψει όλους. Πολλοί στρέφονται προς τη Λεμεσό και τη την Πάφο, άλλοι άνηφορίζουν τα βουνά. Χιλιάδες φάφφα είναι εκείνοι που άρκοονται σ' ένα ύπερπυλώδες καταφύγιο, στη σκιά ενός δέντρου

Ένας που δέν παρακολούθησε το δράμα της Κύπρου των τελευταίων έβδομάδων, θάλεγε πως αυτά τα μπουλοκία των ανθρώπων κάτω από τις καρουιές, τις έλιές και τα σκονισμένα κυπερίτσια ξεχέθησαν σε μια τεράστια έκδρομή, που καλύπτει ο άκρη σ' άκρη ολοκληρη την έλευθερη μεριά της Κύπρου. Και σε καρούς αλλους, τέτοιες συνθρόσεις θάνα πολλο φυσικές γιατί οι Κύπριοι αγαπούν τις υπάθριες κρηκρηκρηκρη διασκεδάσεις με την πατροπαράδοση σουβλα και το γλυκό κυπριώτικο κρασί. Νά που μυρωδιά φημέου κρέατος σήμερα, που παρηγοριά σ' ένα ποτηράκι μπρούσκο...

Σταματούμε το αυτοκίνητο, τυχαία, σ' ένα καταυλισμό κρέκ (αν είναι δυνατόν να θεωρηθεί ~~επί~~ αυτό καταυλισμός) Για πότε μας περιόκλωσαν όλες εκείνες οι φιγούρες, για πότε εκείνα τα πικραμένα μάτια στηλώθηκαν όλα πάνω μας, γεμάτα έλπίδα, μια έλπίδα που μας έκανε να θάλομε ν' ανοίξει ή γη να μας καταπιεί.... Είχαν νομίσει πως είμαστε του Ήρωδρου Σταύρου, πως ή φέραμε μαζί μας προμήθειες. Ντροπιασμένος που δέν σκεσθήκαμε να πάραμε εκείνα τα φρούτα από το φυγείο μας, εκείνο το περίσσευμα του ψαμιού από το τραπέζι μας, εκείνη τη δευτερη κουβέρτα από το ντουλάπι μας, καλυφθήκαμε πίσω από το αλλοθι του δημοσιογραφικού επαγγέλματος. Τα μάτια εξακολουθούσαν να μένουν στηλωμένα πάνω μας, χωρίς καμία αντίδρατα, με μια παρόκληση...

→ Άς παρακαλούμε, κάνετε τον κόσμο να μάθει... Νά μάθει πως δέν ζητιανεύουμε, πως δέν είμαστε μαθημένοι έτσι... Πέστε τους πως στο σπίτι μας είχαμε όλα τα καλά και τώρα... κατονήσαμε σέν γύφτοι, μόνο που οι γύφτοι έχουν και το νοικηκυριό τους....

ὡς τὴν Ἄχνα. Ἐκεῖ μ' ἔφατο ἡ αἰμοραγία.

- Γιατί λένε πὸς εἶστε διπλοῦ πρόσφυγες;

-) Γιατί μόλις βρήκαμε ἕνα μέρος στὴν Ἄχνα καὶ στεριώσαμε καίπως, ἦρθαν οἱ Τούρκοι τὰ μαζέψανε καὶ ὄρθησαν πάλι, μὲ τὰ πόδια. Εὐτυχῶς εἶχε πάρει ἄδεια καὶ ὁ ἄντρας μου ἀπὸ τὸ στρατό καὶ ἦρθε κι' αὐτὸς μαζί μας.

- Ἄγῳ ἦρα στὰ χέρια τὸ καιοῦσ' ἄχνη, λέει ὁ συζυγός, καὶ τὴν τυφλή. Ἡ γυναίκα μου δὲν μποροῦσε οὔτε τὴν ἑαυτὴ της νὰ σηκώσει.

+ Τὴν τυφλή;

Τότε τὴν βλέπουμε. Ἄβεται σὲ μισὸ γωνιά, σὲν τρομαγμένο σκυλί, μὲ τὸ βλέμμα ἀπλανές.

- Ἴσως τυφλὴ, καὶ ἀγαθὴ μαζί. Ἄμενε μαζί μας, τὴ λυπηθήκαμε νὰ τὴν ἀφήσουμε στὸ ἔλεος τῶν βαρβάρων. Κρατοῦσα αὐτὴν ἀπὸ τὸ ἕνα χέρι, τὸ παιδί στὸ ἄλλο. Ἔτσι ἦταν ἀδύνατο νὰ σηκώσω ὅτιδήποτε ἄλλο, σευτα καὶ μισὸ κουβέρτα γιὰ τὴν ἄρρωστη. Εὐτυχῶς, ὅταν διανύσαμε περίπου τρεῖς χιλιόμετρα, βρήκαμε ἕνα τρακτέρ, ἔβαλε τὴν γυναίκα μου ἐπάνω καὶ ἦρθαμε ὡς ἐδῶ.

- Ἄς ἔδωσαν τίποτα ἐδῶ στὸν καταυλισμό;

- Μὲς ἔδωσαν λίγα τρόφιμα, δὲν εἶναι ἀρκετὰ μὲ δὲν ἔχουμε παράπονο. Πιά κυβέρνηση, κι' ἔτσι ὅπως τὴν κατένησαν τὴ νύξου κάνει. Ἄχουμε κατανόηση, περιμένουμε.

Τὸ βλέμμα, ἐκεῖνο τὸ βλέπεις καθαρό βλέμμα του δὲν θὰ τὸ ξεχάσουμε ποτέ. Ἴσως τὸ βλέμμα τοῦ λαοῦ μας, ἔριμου πολιτικῆς, λαοῦ ποὺ ἀντέχει καὶ στέλνει κινδύλους δοκιμασίες, γιατί ἔμαθε ν' ἀγωνίζεται ἐδῶ καιρὶ ἔμμενος κάτω ἀπὸ τρεῖς πικρὰ δόσοις συνθήκες, γιὰ μισὴ καλλίτερη ζωὴ. Ὁσύντροφος του βογγᾷ. Σπικάνει τὸ πανταλόνι, βλέπουμε τὸ πονεμένο πόδι του τυλιγμένο σ' ἐπιδέσμους.

- Ἀπὸ τὸν πολὺ ὄρθη καὶ τὸ βῆρος τοῦ κουβαλοῦσα, μᾶς λέει. Εὐτυχῶς ὅμως ποὺ τᾶχουμε τώρα κι' αὐτὸ τὰ λίγα πράγματα.... Πάρτε τσιγάρο.

- Ὁχι, εὐχαριστῶ. (Ἴσως ἀδύνατο ὁ κύριος, κι' ὀλιγοπρόθετος νὰ βγάλει νὰ καπνίσει τσιγάρο χωρὶς νὰ προσφέρει ἄλλο. Ἔτσι κι' ὅν τὸ τσιγάρο τοῦ θὰ στερηθεῖ θάδνει μὲ ἀπ' τρεῖς ἐλάχιστες μικροχαρές τῆς ζωῆς του σὲ στιγμὲς φοβερὲς σὲν καὶ τοῦτ' ἐτη.)

- Θέλουμε νὰ γράψετε καὶ τοῦτο. Πῶς ἐμεῖς ἀντέχουμε, ὅλοι μας, πῶς δὲν πρόκειται νὰ μᾶς λυγίσει ἡ πρόσφυγιά, γι' αὐτὸ πρέπει καὶ ἡ Κυβέρνηση μας ν' ἀντέξει, νὰ μὴν ὑπογράψει λύση ἑτοιμότητος. Θέλουμε νὰ γυρίσουμε πίσω στὰ σπίτια μας ἀφεντάρους, κι' ὄχι δοῦλο γιατί τότε καλλίτερα νὰ μὴ γυρίσουμε ποτέ.

" Τραγουδοῦ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ θάρθουνε.

Τραγουδοῦ τοὺς ἀνθρώπους ποὺ θᾶχουν

γιὰ θροσὴ στὰ πνεμόνια του, λεύτερο

τὸν πλατὺ οὐρανὸ μας-ποὺ θᾶχουν

ἴσως τοῦτο τὸ χῶμα μας λεύτερο

σὲν ἀνέντες νὰ τὸ δρασκελίσουν

“Εμείς δεν προλάβαμε να πάρουμε τίποτα. Ήρθαμε με τάρουχα που φορούσαμε...”

“Η γυναίκα που μάς μιλά δακρύζει. Αηκώνει γρήγορα την ποδιά της, σκουπίζει τα μάτια της. Είναι η Μαρία Αναστάση, από τον Άγιο Γέργιο, ένα μικρό χωριό κοντά στην Άμμοχωστο.

“Οι άλλοι χωριανοί έφυγαν την Τετάρτη το πρωί (τη μέρα της δεύτερης τουρκικής επίθεσης). Εγώ περίμενα τον άντρα μου να γυρίσει από τη δουλειά. Ήγαμε την νύχτα με τα πέντε παιδιά μας και τίποτ’άλλο. Άφήσαμε το κοκκίδι μας. Την άλλη μέρα πήγε ο άντρας μου για να φέρει μερικά ρούχα και να ποτίσει τα ζώα. Τόν έπιασαν οι τούρκοι και τον κρατούσαν αιχμάλωτο στο Σέρβι. Μαζί του ήταν κι’ο άντρας της Κυριακούς.”

“Η Κυριακούς η μητέρα, από τον Άγιο Γέργιο κι’αυτή, είναι περιτρουγισμένη από τα τέσσερα μικρά παιδιά της. Συνεχίζει κλάμα

“Στη βιασμένη μας δεν πήραμε ούτε τα λίγα χρήματα που είχαμε στο σπίτι. Την άλλη μέρα ο άντρας μου αποφάσισε να πάει να τα φέρει, μαζί με λίγα ρούχα για τα μωρά. Πάει α τον παρακαλούσα να μην πάει... τώρα μάς άφησε μόνους κι’ερημούς...”

“Ο κλάμα, ανεπόρευκτο, κολλάει από τον ένα στον άλλο. Έχουν γίνει και τα μάτια και εύ-ίσθητα και με τό τίποτα, που λέει ο λόγος, δακρύζουν.

“Η Μελανή Παναγιώτου είναι μια κοπελλίτσα γύρω στα είκοσι. Κρατά στην άγκαλιά της ένα βρέφος επτά μηνών. Δραματική κι’η δική της ιστορία:

“Ο άντρας μου είναι στρατιώτης. Ξφυγα με τους γείτονες. Δεν πρόλαβα να πάρω ούτε κι’ένα καροτσάκι για το μωρό μου. Κοιμάται χάρω, στο χῶμα. Από τις άκαθαρσίες και τις μυΐγες έβγαλε σπυράκια. Όπως βλέπετε δεν έχουμε ούτε ένα άντροκίνο, τουλάχιστο για τα παιδιά. “ναγκάζομαι και κάνω μπανιο το μωρό μέσα σ’ένα αυτοκίνητο”

Και νερό; Έχουν νερό; Μας δείχνουν κάπου νεκρά, σ’απόσταση τετρακοσίων μέτρων περίπου. Αυτό είναι το μοναδικό πόσιμο νερό της περιοχής. Το κουβαλούν με ότι δοχείο μπόρεσαν να μεταφέρουν ή να δανειστούν από τους πολεμικούς χωρικούς της περιοχής Σε μια γωνιά έφτιαξαν και το πρόχειρο “μπάνιο”, απῶς ένα χῶρο καλυμμένο δρόγυρα μα χαρτόνια που βρήκαν στα χωράφια. Πρόβλημα τεράστιο, τα σκουπίδια, κι’επ’αυτά οι μυΐγες που τις βλέπεις κι πληθαίνουν άπεπιστικά, ενώ τα τελευταία είκοσι χρόνια ήταν σχεδόν άνοσηκτες στο νησί

“Ανοιξαν οι άντρες ένα λάκκο και θαύουμε μέσα τα σκουπίδια. Μας είχαν φέρει και φάρμακο και ρίχναμε μέσα, μα τέλειωσε κι’αυτό. Προσπαθούμε να κρατιώμαστε όσο το δυνατό πιο καθαροί, αλλά πώς μπορείς...”

Πώς μπορείς... Με την κόφα του ήλιου έμας ήδη νιώθουμε την ανάγκη για το δεύτερο ντους της ημέρας. Κι’αυτοί οι άνθρωποι έχουν ήδη δεκαπέντε μέρες χωρίς ένα πραγματικό μπάνιο. Έχουμε τριγύρω το βλέμμα. Εδώ ένα αυτοσχέδιο τραπέζι όπου γίνεται το συσσίτιο, δεν είναι παρά ένας ξεχασμένος κορμός δέντρου. Πιο και, μια κουβέρτα ριγμένη στο χῶμα και πάνω κοιμάται ένα παιδί. Μια γρια μαυροφόρα έχει πιώσει σε μια γωνιά το πορολότ...

“Ήμουν εγώ γυναίκα, κόρη μου, να βγῶ έτσι τόπους. Ήμουν εγώ γυναίκα

" Ήξεραν βέβαια τὰ κορίτσια μας ν' ἀπλώνουνε

τὸ ὄλεκο μὲ τὸ σπιτικό γλυκό
μὲ τὸ νερό τὸ δροσερό τῆς στάμνας
ὥσθ' ἄπλώνασαν ὅλα τὰ χαμόγελα
τοῦ ωραίου νησιού, κανίσκι γιὰ τὸν ξένο.
" Ὅσεῖς νομίζετε, λοιπὸν πῶς θὰ κατέβαιναν

ὄξω ἀπ' τὰ τεῖχη, ταπεινές, γλυκολυπούμενες.
νὰ δῶτε ἀπλόσουνε τῆς πύλης τὰ κλειδιά
μαζὶ μὲ τὴν τιμὴ τους, τὴν τιμὴ μας "

Θλιμμένε ποιητῆ, πῶς εἶναι δυνατό νὰ γίνεται ὁ λόγος σου προφητεία ὀδυνηρῆ κι' ὄραμα φοβερό ἐντὶ χρόνια ὕστερα ἀπὸ τὴν ἔμπνευση τοῦ στίχου. Πῶς εἶναι δυνατό τὰ μάτια σου ν' ἄβλεπαν τοῦτο τὸ κακό καὶ νὰ μὴ μᾶς ἔκανες ἕνα πιὸ ξεκάθαρο σῆμα...

" Πολύ τὸν λέρωσαν ὅμως τὸν τόπο μας
πολύ τὸν χαμηλώσανε, τὸν στένεψαν, τὸν κλεῖσαν
μὲ τεῖχη, νὰ μὴ βλέπει τὴ θάλασσα τοῦ μέλλοντος >>

" Ὁ δῶ ραδιοφωνικὸν Ἰδρυμα Κύπρου. " ἐκπομπὴ ἀποκαταστάσεως ἐπαφῆς συγγενῶν...

" Ὁ ὀρφανὸς ἄσπρη ἀπὸ....

Τὸ δασκί τῆς " Ἄχνας.

" Ὁ δασκί τῆς " Ἄχνας εἶναι ἀπὸ τοὺς πιὸ γνωστοὺς προσφυγικοὺς καταυλισμοὺς. Φιλοξενεῖ πάνω ἀπὸ ὀκτὼ χιλιάδες ἔτομα, σύμφωνα μὲ πληροφορίες καὶ πῆραμε ἀπὸ τὴν κοινωνικὴ λειτουργία δεσποινίδων ἡμῶν Ἰακωβίδου ἡμῶν καὶ εἶναι ἀπὸ τοὺς καταυλισμοὺς ποὺ εἶναι πιὰ καλύτερα ὀργανωμένοι, μέσα στὰ μέτρα τοῦ δυνατοῦ, φυσικά.

" Ἡ πρωτοβουλία ἄρχισε ἀπὸ τοὺς " ἴδιους τοὺς πρόσφυγες, λέει ἡ δεσποινίς Ἰακωβίδου, τοῦ καθόρισαν " ἐπιτροπὴ γιὰ τὴν ὀργάνωση τοῦ καταυλισμοῦ. " Ὑστερα ἦρθα κι' ἐγώ, μὴ ἡ δουλειὰ ἦταν ἤδη στὰ σκαριά. Ὑπάρχει πολὺ μετάλη διάθεση γιὰ δουλειὰ, ἀπὸ τοὺς ἐθελοντῆς ἐδῶ, καὶ γι' αὐτὸ, συγκριτικὸ μὲ τὰ προβλήματα ποὺ ἀντιμετωπίζαμε, μπορῶ νὰ πῶ πῶς κάναμε σχεδὸν θαύματα. Ἄφες, γιὰ παράδειγμα, εἶχαμε τροφή γιὰ 6.000 ἔτομα, δηλαδή πρόβατα καὶ ἕνα γεῦμα. Ἀκόρη δὲν τέλειωσε ἡ ἐπίσημη καταγραφή τῶν προσφύγων τοῦ καταυλισμοῦ μας, καὶ κατεῖθαν καὶ οἱ κάτοικοι τοῦ χωριοῦ " Ἄχνα, ποὺ κατελήφθη ἀπὸ τοὺς " τούρκους μόλις χθές, τέσσερς μέρες μετὰ τὴν κατάπαυση τοῦ πυρός. " ἴτσι σήμερα πρέπει νὰ τοὺς βολεύουμε κι' αὐτοὺς καὶ νὰ τοὺς ἐφοδιάσουμε μὲ φαγητό καὶ στοιχειῶδη ἱματισμὸ Βασικὸ καὶ ὀσιῶδες πρόβλημα μας εἶναι ἡ ἐκείνη τῆς στέγης. Διαθέτουμε ὅλα κι' ἄλλα 75 ἐπίσημα ποὺ ἐπειδὴ ἦχαν διαλλῆ ὀροφή τὰ μοιράσαμε καὶ κάναμε 150. Ἀὐτὰ τὰ μοιράσαμε στὰ μικρὰ παιδιὰ, τοὺς ἐλήλικιωμένους καὶ τοὺς ἀρρώστους, ὅπως καταλαβαίνετε πῶς εἶναι ἀδύνατο νὰ ἱκανοποιηθῶν ἔστω κι' αὐτοί. "

Τὸ δασκί τῆς " Ἄχνας. θάλαγα κανεῖς πῶς πρέκειται γιὰ κανένα πάρκο κατα-
ρδισιν, μὲ γρασίδι, λαμπερὰ πῆκα καὶ λουλουδιὰ. Καὶ δὲν εἶναι παρὰ ἕνας τόπος
θλιβερός, γεμάτος ἄσπρη ἑσπρη σκόνη καὶ κῆτι δέντρα ἀποστεωμένα ἀπὸ τὴν ξηρασία

γκριζόσπρα από τη σκόνη και από τις σκληρές καμτσικιές του καλοκαιριάτιου ήλιου μας

Κι' όμως αυτά τα δέντρα, σάν τις κοκκαλιές " γάτες του " η Νικολά " του "εφέρη, αποτελούν το άπεγνωσμένο καταφύγιο χιλιάδων προσφύγων που στην παραζάλη του ξεριζώματος τόξεψαν σάν μια όαση .

" Άλλα χρόνια παρακαλούσαμε νά βρέξει, λέει η Δεσποινίς Ίακωβίδου. Φέτος κρεκ τρέμουμε μήπως αρχίσουν οι βροχές γι τί τί θα γίνουμε; Όπως βλέπετε, όλοι αυτοί οι άνθρωποι βρίσκονται στο έλεος του καιρού, και ήδη τά βράδια άρχισε νά γίνεται τσουχτερό τό κρύο στο ύπαιθρο. Οι περισσότεροι βολώνονται μέ μια μόνο κουβέρτα, που τήν διπλώνουν και τήν χρησιμοποιούν και σάν στρώμα και σάν σκέπασμα. Ή Κυβέρνηση μεριμνά γιά τή δημιουργία μεγάλων καταυλισμών μέ άντισκοινα, , και ήδη έχουν άποπερατωθεί μερικοί, αλλά κατάλαβαίνετε, ό κόσμος είναι τόσο πολύς...."

Καταλαβαίνουμε, πώς δέν καταλαβαίνουμε... Λακίδες ^{αλλά} ~~αλλά~~ χιλιάδες από τις πεντακάσιες τόσες του "Αλληνοκυπριακού πληθυσμού έκτοπίσθηκαν από τά χωριά και τις πόλεις τους, από τά σπίτια τους, αφήνοντας πίσω τους περιουσίες κτήματα και περιβόλια μέ λεμονιές, πορτοκαλιές, όπωροφόρα, χιλιάδες, δεκάδες χιλιάδες ζώα, άγελάδες, πρόβατα, πουλερικά, που πεθαίνουν ήδη ομαδικά από τή δίψα και τήν πείνα, εργοστάσια που μυρμήκιαζαν από ζωή, ξενοδοχεία και τουριστικά κέντρα, καταστήματα που τά ζήλευαν οι πρωτεύουσες κίχ της Έβρωτης, άγρια λεηλατημένα από τις βάρβαρες όρδές των νεοσαρακηνών. Διακόσιες είκοσι τόσες χιλιάδες ποδάσυχες σάν ζώο τους τόν τόπο, μπροστά στα μάτια δάσκληρης τής πολιτισμένης ανθρωπότητας, που ξεοργίζεται

όταν πρόκειται γιά τήν τύχη ενός άδέσποτου σκυλιού ή γατιού.

- "πό που ν' αρχίσεις και πού νά τελειώσεις σ' αυτό τόν εοιδάτη μέ τις χιλιάδες ανθρώπους κάθε ηλικίας και κοινωνικής τάξης, που έχουν γίνει ένα μέ τή σκόνη, τήν κίχλη κόνιο τό παράπονο...

- "Ιντα που λαλείς, κόρη μου, ένα τι να ξισωμας;

- "Ας πουμεν ξισω μας κι' άς έβρουμεν μόνο δυο βολίτζια (δυο κορμούς δέντρων μέ τους όποιους ξισιαχναν παλιό τις όροές των σπιτιών)

- Νά πουμεν στα σπύκια μας νά μέν είμαστε σάν τους κίχλη κίχλη κιλντζιρους (γούφτους)

Πάλι αυτά τά μάτια κολλημένα γεμάτα δακρύδα πάνω μας. Πάλι αυτές οι μορφές ένα γύρω τριγύρω μας. Μιά έγκυος, τραβά πρώτα τήν προσοχή μας:

- Πόσων μηνών είσαι;

- "Είμαι σόν μήνα μου. "εριμένω στις 10 "επτεβόλου.

- Πώς λέγεται;

Φανού Παγκράτη, είμαι από τήν Καλοψίδα.

- "Ε είδες κανέναν γιατρό;

- Πήγα στον γιατρό έδω, μου είπε να περιμένω ως ότου μέ πιάσουν οι πόνοι, και

- 'Εσύ είσαι ή ΔΑθνούλα;

- Ναι, 'Αθνούλα Χριστοφή, από τό κάτω Βαρώσι. (μιά ύμορφη κοπέλλα γύρω στά είκοσι-)

- Κι' αὐτό τό μωρό σου; 'Ε είχα;

- Είχε πάρα πολύ πυρετό καί βήχα. 'Είμαι μόλις πεντέμισση μηνῶν. 'Είμαι τό πρώτο μου μωρό, τό είχα καλομαθημένο, σά ποδούλα που λέει ὁ λόγος. 'Ερθαμε ἐδῶ χωρίς ἕνα τσαντήρι μέ μιά μόνο κουβέρτα κάτω ἀπό τά δέντρα, μου ἀρρώστησε. Τό κήρα στό γιατρό, τό νά σου κάνει κι' αὐτός, ἀσχολεῖται μόνο μέ τίς ἔκτακτες, τίς πολύ σοβαρές περιπτώσεις καί παρέχει πρώτες βοήθειες. Δέν ἔχει ἀρκετά φάρμακα. 'Ουδέησα κατίγιά τή μύτη τοῦ μωροῦ γιά νά μπορεί νά ἀναπνεύσει καί νά κοιμᾶται τή νύχτα, μου είπε πῶς δέν ἔχει καί νά περιμένω ἑσῶτου φέρουν. Ναι ἀλλά τό μωρό μου κινδύνευε νά πεθάνει. Βρήκα βίξ τό ἔτρυφα, τό κρατῶ καί ἔ εστό, τώρα εἶνωι καλλίτερα. Μοῦδωσε κι' ἕνα σιροπῆκι ὁ γιατρός καί τοῦ τό δίνω' Ἄδ ὅμως εἶναι ὅλα γεμάτα σκόνης, μικρόβια. Πῶς μπορούν τό βρέφη νά κήσουν

- Μήπως σῆς ἔκαναν κανένα ἐμβόλιο γιά ἀρρώστειες;

- Ναι μέε ἔκαναν ἐμβόλιο τέφρου

- 'Ο ἔντρας σου ποῦ εἶναι, 'Αθνούλα;

- Εἶναι στήν πρίσινη γραμμή (διαχωριστική γραμμή μεταξύ 'Ελλήνων καί 'Ούρκων) στρατιώτης. 'Από τήν πρώτη μέρα τῆς εἰχβολῆς δέν τόν εἶδα οὔτε μιά φορῆ οὔτε ἔκουσα γι' αὐτόν. 'Ελπίζω νά εἶναι ζωντανός.

- Τά βρέφη τί πλένετε καθόλου;

- 'Ο δικό μου ἀπό τήν ἡμέρα που ἤρθαμε (ἐδῶ καί δεκα πέντε μέρες) τό ἔλουσα μόνο τέσσερεις φορές. Καί τίς τέσσερεις ἀρρώστησε. Πί νά σου κάνει, μπάνιο στό ὑπαιθρο. 'Ετσι φοβᾶμαι καί δέν τοῦ κάνω μπάνιο πιά. τό πλένω μόνο, στό κάτω μέρος ἔτσι ντυμένο. Καί... ή πουγάδα σας;

- Νήτη.

Γυρνοῦμε τό βλέμμα στό γειτονικό θάμνο. 'Ασπρες φανελλίτσες καί πανόκια βρεφικά, ἄλλοῦ ἄλλοῦ ἔρμαια τῆς σκόνης καί τοῦ ξεροῦ ἐφιαλτικοῦ ἀέρα, ἀπλωμένα πάνω στό κλαδιά τῶν θάμνων....

Μιά γιαγιά, κῆεται μονά χη σ' ἕνα κρεβατάκι τῆς θάλασσας. Καί σκεφτεται...

- Πῶς σέ λένε γιαγιά;

- 'Αγάθη Γιαννή, κόρη μου

- Πόσων χρονῶν εἶσαι;

- 'Ογόντα, κόρη μου.

Πί ἔχεις νά μέε πεῖς, γιαγιά;

- Δόξα τῶ Θεῶ, κόρη μου...

ἀτυμώσφαιρα ζωντανίας. Το ίδιο συμβαίνει με όλα τα γύρω χωριά. Στο κάθε σπίτι φιλοξενούνται ιδιόχειρα, δέκα, δεκαπέντε άτομα, συχνά και περισσότερα. Καταλύματα της προσφυγιάς γίνονται ακόμα και οι υπό ανέγερσιν οικόδομες, οι εκκλησίες, τα σχολεία, οι αποθήκες συχνά και τα εγκαταλειμμένα κοτέτσια. Τηλέφωνο δεν βρούμε, κι' εμώ μαθαίνουμε πώς ή Αίρνακα ~~ή~~ κι' όλη ή έπαρχία της άεακολουθεϊ να είναι άποκομμένη τηλεφωνικώς από την υπόλοιπη Κύπρο. Κι' οι περισσότεροι από τους πρόσφυγες έχουν ή κάποιο ποιο έγαπημένο για τον όμοϊό δεν έχουν άκόμη είδησεις.

Καθόμαστε στο καφεείο, για ένα καφέ ένω' έχουμε ήδη άποχαιρετήσει, στις τρεις ή ώρα το μεσημεριανό γεύμα. Πάλι τα κερύματα, από τους πρόσφυγες ή τους χωρικούς. Ο καφές στην Κύπρο ποτέ δεν άνορίζεται, πάντα κερνίζεται. Κάποιος έκει άνούγει την κουβέντα, για το άλλο, για τής τουρκικούς βανδαλισμούς. Μιλώ για την δεκαεξάχρονη κοπέλλα, ^{από τή ζελαμίνω} (τήν είδα με τα "ίδια μου τα μάτια) που την βίβαν τριάντα τουρκοί στρατιώνες στη σειρά, και που σύρθηκε πνιγμένη στο αίμα με παρασηπωμένο το κορμί και το πρόσωπο, ως το στρατόπέδο τής εϊρηνευτικής βύναμης. Και για τις δεκάδες άλλες γυναίκες, από δεκατριών ως εξήντα χρονών ού νοσηλεύονται για τον ίδιο σκοπό σε γυναικολογικές κλινικές τής Αεμεσοϋ, τής Αίρνακας, τής Λευκωσίας. Μιλούν για το τρίχρονο κοριτσάκι που δολοφονήθηκε από το τουρκικό θηρία πρσσεϊ στα μάτια τής γιαγιάς του. Μιλούν για τις καμένες εκκλησιές, ή για καίνες που τις μετέτρεξαν οί βάνδαλοι σε άποχωρητήρια. Μιλούν για το ξεγύμνωμα των εγκαταλειμμένων οικτιειών "οχι μόνο από τα μικρά άντικείμενα, αλλά και από όλοκληρο το περιεχόμενο τους, φυτεία, κουζίνες, κλιντήρια, μπάνια, άκομη και κεντρές και πορτοκαλί λυρα, που τα μεταφέρουν στην "ουρκία πάνω στη αυτοκίνητα των "ελλήνων, κι' αυτά' εγκαταλειμμένα στην παρα-άλη τής εϊλοβλής. Μιλούν για τις ούς κοπέλλες από την "ερύναια, τις πλουσιοκόρες, την μια στο τέταρτο έτος τής έατρικής και την άλλη τολειόμοιχη τής νομικής που δουλεύουν τώρα στη Λεμεσό σαν ύπηρέτριες για να συνεχίσουν τις σπουδές τους. Μιλούν, μιλούμε, και ξαφνικά αισθάνεσαι πώς δεν χωράει πιά άλλο, πώς έχει κι' ό πόνονος τα όρια του, και το παρόνοιο, κι' ή πίκρα τα όρια τους. Γιατί αυτό το νησί, τή ζήλευαν δικοί και ξένοι, έχθροί και φίλοι, και τώρα το κάνουν ένα κουρελάκι, ένα χατομάντηλο πεταμένο στην άκρη.

" ~~ή~~

" Αί επίδρομαί των Βαρακηνών υπήρξαν αί φοβερότεροι συμφοραί που έπληξαν την "ύπρον καίχ κατά τους βυζαντινούς χρόνους. Οίται, συνεχισθεϊσαι υπέ τρεις και πλέον αϊώνες έπροξένησαν ζημίαν άνω ολογίστους. Από τής φοβεροτέρας έπιδρομής των Βαρακηνών ήτο εκείνη που άεπείλευεν ο χαλκός "αρόν-έλ-Ρασίδ. Οί επίδρομαί έλεηλάτησαν την νήσονάκ" "ακρου είς έκρον, έκαυσαν τους νηούς και συνήλαρον 16 χιλιάδ' όδως αίχμηλάτων, τους όσους έπέλησαν είς την "υρίαν ως δοφίλους. Μεταξό των αίχμηλάτων ήτο και ο άρχιεπίσκοπος, που έπωλήθη άντί του ποσοϋ των 2 χιλιάδων δειναρίων."

Θλιμμένο ποιητή, βούτηξε για λίγο την πύνα σου μέσα στής όργής το μικρό ποιήρι

καὶ δώσε καὶ σὲ μᾶς νὰ πιοῦμε....

" Ἐγὼ λυτὸ ἀπ' τὸ νοῦ σας:

'Ἐδῶ ποῦρθετε δέν εἶναι μορετό

τῆ γῆ νὰ τηνε κάνετε δική σας

Καὶ τώρα εἶν' ἡ Ἑλλάδα ὁλόκληρη

κι' εἶναι ἡ Ἑλλάδα ἡ ὁλόκληρη πατρίδα μας

καὶ μάθε το καὶ μὴν τὸ ξεχνάεις ποτέ, ἐσὺ ποῦ κομπολογιάζεις

τὴς πατρίδας

ἐσὺ ποῦ μᾶς κάτς, ἐσὺ ποῦ μᾶς βασανίζεις, ἐσὺ ποῦ μᾶς σκατώνεις

Ἐπραῖμα:

Μόνο ἓνας Ἕλληνας νὰ μένει

- μόνος ἓνας στὴν Ἑλλάδα τὴν ὁλόκληρη-

πάντα θά πολεμοῦμε

ΕΛΛΗ ΠΑΤΡΙΩΤΑΡΥ 1η Σεπτεμβρίου 1974

(Οἱ ποιητικὲς παρεμβάσεις ἀνήκουν στὴν Κυπριακὴ Συμφωνία,
τοῦ ποιητῆ τῆς Κύπρου Γεώργιου Πιερρόδη)